

1. peatükk

Gonzo-ajakirjanduse alused

Ja veel oli Krantz. Oo, Krantz – see on lugulaul omaette, nagu ütles Goška. Goška ütles sedasi paljude asjade kohta, kuid Krantzi koha pealt tuli temaga nõustuda. Krantz kõndis ülikooli koridoris sulle vastu. Ma ei tea, ei tea seniajani, kas Krantz tundis viimast kui üht oma tudengit või eeldas lihtsalt, et iga teine talle vastu tulev tohla-kas võis olla tema tudeng – ja siis vaata et iga esimenegi. Lõppude lõpuks oli kogu ülikooli peale kõigest kaks filosoofia õppejõudu. Krantz kõndis sust mööda. Kui sa ütlesid tere, mida Krantzi puhul tehti harva just nimelt sellel põhjusel, millest ma praegu siin räägin, siis sellega sündmus lõppes. Hulga huvitavamaks läks, kui sa Krantzi ei teretanud. Sel juhul hakkas ta, olles sust juba möödunud, ümber pöörduma. Selle teadjad – aga teadsid sellest mu meelest kõik, igatahes minu lähikonnas kindlasti kõik – pöördusid samuti. Krantz pöördus, ajas kaela õieli ja vaatas sulle kõnekalt otsa, riskerides eespool varitsevale suvalisele takistusele komistada ja haiget saada. Ei, ta ei vaadanud ette, ta püüdis silmadega sinu pilku, et sa lõpuks teretaksid, kasvõi tagantjärgi. Ja meie andsime enamasti alla ja noogutasime talle, juba sinna, selja taha, sellele ebaloomulikult äraväänatud peale. Krantz vastas rahulolevalt samasuguse noogutusega ja pöördus tagasi juba liikumise pealt.

Ükskord ma võtsin Krantzilt mingisuguse valikaine. Ei mäleta, mis aine see täpselt oli, ilmselt miskit filosoofilist, sest midagi muud Krantz ei õpetanud. Tol ajal suhtusid õppejõud valikainetesse üsna pohhuistlikult, neis arvestuse saamine ei nõudnud üldse mingit pingutust, kuid Krantz eristus ka sellel foonil. Ma ei mäleta, mis see teema oli, kuid tuli kirjutada miskine referaat. Arvutid olid siis juba olemas, ülearu palju neid just polnud ja võeti vastu ka käsitsi kirjutatud töid, vägagi võeti vastu, need olid suisa ülekaalus, käsitsi kirjutatuid oli selgelt rohkem kui prindituid. Ja mõistagi olid kindlad nõuded tiitellehe vormistuse kohta, mõnikord näib mulle, et meile taoti pähe just neid nõudeid, mitte aga kursuse sisu. Arvan, et suudaksin mõningase pingutusega praegugi kõiki neid nõudeid meelde tuletada. Kes neid siis ei mäletaks: üles keskele ülikooli nimi, seejärel enda nimi, kursuse pealkiri, õppejõu nimi, töö teema, allserva linn ja aastaarv. Umbes nii. Ja ma kribasin tões ja vaimus selle referaadi valmis, oma nelikümmend lehekülge. Mingist filosoofist, arvan, et mitte väga radikaalsest, Krantz ei julgenud radikaalsetesse teooriatesse tungida. Loengutes ei kuulanud Krantzi peaaegu keegi (võib-olla üldse mitte keegi), kuid teda see kas ei morjendanud või siis oli temas arenenud mingisugune oma *zen* ja ta kõneles ainult endale, aidates ennast iseloomulike käeliigutustega – tõmbas kätega nagu aerudega enda poole, sõudis oma mõnusa paadikesega filosoofia-ajaloo lainetel.

Ja siis tõin ma Krantzile oma referaadi. Enne seda polnud ma talle midagi esitanud, seepärast ei teadnud ka, mida oodata. Kes aga on ülikoolis pinki nühkinud, see teab, kuidas need asjad käivad. Kõik on alati enam-vähem kursis, milline õppejõud kuidas arvestusi ja eksameid vastu võtab. Näiteks luges meile pedagoogika ajalugu selline mees nagu Hansen. Seda Hansenit kartsid kõik, viimane kui üks. Kõik mu kursaõed rääkisid, et Hansen kuulub nende õppejõudude hulka, kelle jaoks on tudengile hinde „suurepärase“ panek peaaegu välistatud ja „heale“ suudab ehk vastata ainult see,

kes tunneb ainet umbes Hanseni enda tasemel. Ja mina muidugi värisin enne Hanseni esimest loengut nii, nagu polnud ülikoolis vist üldse kunagi värisenud, mõtlesin muudkui, kuidas ma hakkama saan, mu eesti keel pole ju kaugeltki ideaalne ja kui ma ei saa järsku tast aru, tema aga juhtub mult miskit küsima, siis ongi kõik, sinna see minu irvakas enesekindlus, mida ma justkui püüdsin tollal kultiveerida, jääb.

Paljude kohta teati ja räägiti. Siis oli veel selline Velikanova, kes luges meile inglise ja hiljem Ameerika kirjandust. Siin oli natuke teistsugune äärmus, ta ei võtnud vastu mingeid muid vaateid ainele peale enda omade. No on selliseid inimesi, mis parata. Velikanovalt võis „suurepärase“ saada ainult nii, et panid loengutes nürilt kirja kõik, mis ta rääkis, umbes sõna-sõnalt, ja eksami eel tuupisid need tekstikamakad pähe ilma vähima kõrvalekaldeta, nagu issameiet. See tuli mul, ütleme, välja, mäluga oli mul kõik hästi, ja Velikanova tunnistas minu oleva väärt kirjutama tema juhendamisel kursatööd. Ja vaat seal kukkusin ma muidugi täiega sisse. Sest avaldasin oma arvamust ja tegin seal miskit kaanonite vastaselt. Nüüd ma enam ei tea, võib-olla oli tal õigusti, kui sundis mind seda lollakat kursatööd vist oma neli korda ümber kirjutama. Nähtavasti ei ole ülikooli kursusetööd loome ega eneseväljenduse koht. Ju siis on neil seal ülikoolides sedasi kombeks. Tollal ma mõistagi vihkasin Velikanovat.

Ja veel oli meil foneetika õppejõud Vööring. Kõutsisarnane, vana (ehkki tollal paistsid kõik õppejõud vanadena) paks homoseksuaal. Ka seda teadsid tema kohta kõik ja kõik rääkisid, et poisse laseb ta ludinal läbi, eriti nägusaid, seevastu tüdrukuid piinab hulleminigi kui Hansen. Tüdrukute kohta ei oska ma öelda, ei jälginud, aga poiste koha pealt pidas paika, kõik oli tõsi. Tegin arvestusel kergelt sehvti – mis seisnes vist selles, et naeratasin kõikide tema lamedate naljade peale, mida ta puistas ennekuulmatu pillavusega. Midagi enamat nagu polnudki, ei mingeid puudutusi, millest olid mulle

rääkinud need, kes rääkisid, ei midagi seesugust, ei. Jah, ma kasutasin ära oma toonast nägusust – kas teie siis poleks minu asemel kasutanud? Kahekümneaastaselt väga ei juurelda, sulle antakse – sa võtad. Ei mingeid süümepiinu, lõppude lõpuks ma ju ei maganud temaga. Arvestus foneetikas poleks seda väärinudki. Just nii paljudest see väärt oligi – paar kistud, kuid minu meelest hästi etendatud naeratust.

Aga vaat Krantzi kohta ei rääkinud keegi midagi. Ja ma ausalt ei teadnud, mida oodata, kui läksin talle arvestust tegema. Olin referaadi kallal kohusetundlikult vaeva näinud, aimates ette, et mingit isetegevust mult ei oodata, lihtsalt kompileerisin erinevatest allikatest kokku kõik, mida mul õnnestus selle Jaspersi või Heideggeri või teab veel kelle kohta leida, tõenäoliselt kellegi lihtsama, umbes nagu Platoni või Aristotelese, kuna, nagu öeldud, Krantz liigseid riske ei võtnud.

Ja nii siis võttis Paul Krantz mu referaadi, uuris selle tiitellehte, veendus arvatavasti, et kõik oli seal kirjas õigetes kohtades ja õige šriftiga (tiitellehti tuli vist ikka trükkida, järgnev võis olla käsitsi kirjutatud, kuigi see pole fakt). Kaalus seda peo peal, lahti tegemata, ja pani kaalu järgi mulle arvestuse kirja.

Kui kõik õppejõud oleksid olnud sellised nagu Krantz, oleks mu elu võinud ehk teisiti minna.

Hansen aga ikkagi küsis mult. Kõige esimeses loengus, jah. Küllap tajus mu hirmu. Kurjad vaimud haistavad selliseid asju. Küsis midagi suvalist, loengu käigus, umbes et „aga mida teie sellest arvate“. See on üldse üsna tüüpiline küsimus, kui pole midagi küsida, aga küsima peab. Olen ise hiljem, kui õpetama hakkasin, püüdnud sageli panna lapsi mitte lihtsalt tegema esitlusi tühjale ruumile, vaid üksteist kuulama, ning kuulamise toimumises sai veenduda küsimuste esitamise abil. Ja siis lapsed, kui ma käisin neile pinda ja nõudsin konkreetsete küsimuste esitamist, küsisid esinejalt kindlasti midagi umbes sellist nagu „Aga mis sa ise sellest arvad?“ ja lustisid seejuures hullupööra.

Ma siiski ei arva, et Hanseni küsimus minule oli ajendatud sellest lapselikust väljapääsmatusest. Tõenäoliselt oli tema jaoks oluline, et teda mitte lihtsalt ei kuulataks ja konspekteeritaks, vaid et mõeldaks temaga kaasa, rakendataks oma noori juurdlevaid ajusid nende ülesannete lahendamisel, mida ta seejärel kavatses meile püstitada. Esimeses loengus ei püstitanud ta veel mingeid ülesandeid, vaid teoretiseeris selle üle, mis asi on pedagoogika, misjaoks tuleb teada selle ajalugu ja nõnda edasi. Ja küsimus, mille ta mulle esitas, oli midagi üsna lihtsat, seda enam, et ta ei küsinud mitte „kuidas oleks õige“, millega olid mind enne seda tema esimest loengut hirmutanud kõik, kes olid temaga varem moel või teisel juba kokku puutunud, vaid just nimelt „mis te arvate“. Nii et ma sain talle vastata, mitte väga põhjalikult, kuid justkui täitsa arusaadavalt, igatahes jättis ta mu üsna pea rahule, ei hakanud, millest olid mulle jällegi teised enne rääkinud, minust rohkem infot välja pinnima või sihilikult rühmakaaslaste ees häbistama. Ehkki mis häbist me räägime, igäüks istus samamoodi värisedes, olen selles peaaegu kindel.

See, et ma suutsin esimesest mulle korraldatud katsumusest välja tulla, ei hajutanud loomulikult minu hirmu Hanseni ees. Kõik sai ju ainult kinnitust. Mulle räägiti, et ta paneb loengutes ajudesse – ja ta sõitis loengus mulle täiega sisse. Kõik klappis, seega ei olnud põhjust ka muus kahelda. Kuid kursaõde Somova pelgas minust rohkem. Somova oskas eesti keelt veel kehvemini kui mina. Somova tuli meile Venemaalt juba siis, kui see ei olnud trendikas, ning Somova otsis alati ja igalt poolt, kuidas saaks niisama läbi nihverdada. Ja tihtilugu tal see ka õnnestus. Pärast esimest Hanseni loengut püüdis Somova mind koridoris kinni ja küsis, mis muljed on. Ma tõmbasin muidugi pokkerinäo ette ja ütlesin, et normaalne, polegi nii hull, nagu räägitakse (valetasin), ja et vaatame, mis edasi saab. Somova aga ütles mulle, et ta uuris asja, inglise fillid võivad käia Douglase-tädikese juures ja seda täitsa ametlikult.

„Douglaste-tädikest mäletad?“ küsisin ma Johnilt meie kõige esimese Astrovi-teemalise jutuajamise käigus ning John peaaegu kordas Goška sõnu Krantzi kohta.

„Douglaste-tädike oli üldse lugulaul omaette,“ tõdes John.

Douglaste-tädike oli pealtnäha kaheksakümnene. Minul oli ainult üks temast vanem õppejõud – esimesel kursusel prantsuse keelt õpetanud tudiseva peaga mutike, keda tabasid keset tundi ebasobivatel hetkedel närvitõmbused, kuid temagi läks pärast esimest semestrit mulla alla. Douglaste-tädike oli palju vintskem ja adus *zen*’i olemust hulga sügavamalt.

Douglaste-tädike õpetas sedasama pedagoogika ajalugu vene keeles, vene fillidele ja teistele küündimatutele, nagu meie Somovaga, kes kartsid seda eksamit Hansenile teha. Ajad olid selles mõttes vegetaarsed ja sai veel kuidagi, nagu Somova ütles, nihverdada. Ehkki formaalselt eeldati teisest kursusest peale, et me õpime täielikult eesti keeles. Douglaste-tädike aga oli paralleelselt Hanseniga meil kolmandal.

Erinevalt Hansenist ei paistnud Douglaste-tädikest hoopiski huvitavat, kas teda üldse keegi kuulab. Ja seda ära kasutades me mõistagi ei kuulanud, ehkki tegelikult tasunuks võib-olla. Mitte sellepärast, et see oleks kuidagimoodi kasulik või päriselus rakedatav – ma ei saa üldse aru, miks peaks normaalne inimene, isegi kui ta on valinud õpetajakutse, teadma pedagoogika ajalugu. Kas ta hakkab seeläbi paremini õpetama, kui saab teada, mis aastal mõtles Jan Amos Komenský (kellega meil pedas oli tollal mingi eriline värk, kuskil auditoriumi seinal võis isegi tema bareljeef ilutseda) välja selle, mille ta välja mõtles? Või kui ta saab sotti Montessori ja Waldorfi süsteemi erinevustest? Mina tõesti nii ei arva. Mulle tundub, et need asjad pole absoluutselt üksteisega seotud. Aga olgu, kui igav metoodika ka ei oleks, küllap on tal mingisugune praktiline mõte, eriti sinu õpetajatöö alguses, kui sul pole veel kogemusi ning sa koostad puht teoreetiliselt endale tundide plaane ja otsustad,

mida ja millises järjekorras teed. Pedagoogika ajalugu ei ole küll tarvis kellelegi peale nohkarite, kes kavatsevad seda akadeemiliselt uurida. Andke mulle see lugupidamatuse avaldus andeks, Hansen ja Douglase-tädi, andke mulle oma (eeldatavasti) eraldi asetsevatest haudadest andeks.

Douglase-tädi vidistas naljakalt miskit Makarenkost (üheksakümnendate keskel, jah), „kolme“ meetoodikast. Ei mäleta, milles seisnesid kaks esimest ega sedagi, milles see kolmas seisnes, või millega need üldse seotud olid; meie jaoks seisnes toona koomilisus pelgalt nende fraaside lausumises, kontekstist välja tõmmatult tungisid ja lõikusid need ajju mitte midagi tähendavate mantratena, otsekuu tulevased meemid: meetoodika kolm! Douglase-tädi rääkis läbi nina, see nasaalsus oli kergelt prantslaslik ja seda naljakam.

Või ei, Forselius, võib-olla mitte Komenský, vaid Forselius, Hansen oli vist suur Forseliuse fänn. Ehkki tõenäoliselt taoti meile pähe nii seda kui teist. Teadmisi, mida võis vaja minna ehk vaid ristsõnade lahendamisel, kui ma neid lahendaksin. Või siis mingisuguses „Kuldvillakus“. Rohkem polnud nendega midagi peale hakata.

Miks ma üldse meenutama hakkasin? Sest kord tuli John mu juurde ühe jutu ja ettepanekuga. John on meie ülikooliaegsest sõprade-nelikust ainsana Eestisse jäänud ja ennast kõige täiega ajakirjandusele pühendanud. Nojah, ega minagi kuskile kolinud, kuid ennast ma ei loe, mina ei oleks enda jaoks nii ehk naa kaduma läinud. Goška on sõna otseses mõttes kadunud asjade hulgas, ei vasta isegi meilidele mitte, Terenti käib siin aasta või poolteise järel, me saame kokku, joome teed ja/või veini, kuid sagedamini „ja“, ajame juttu, kuid see pole mõistagi üldse see, toon ehk polegi väga muutunud, kuid kontekstid on meil nüüd erinevad, pole midagi parata, elu on selline.

Nagu ma ütlesin, John ongi vaid jäänud ja ka temaga trehvame me mitte väga korrapäraselt. Ent miskipärast kipub nii olema, et

pea iga kohtumine Johniga kujuneb minu jaoks sündmuseks, miski kruvib kinni või kerib lahti, toimub midagi niisugust, mis kindlasti sööbib mällu, on selliseid inimesi, egas John pole üksi selline. Seekord tuli ta minuga rääkima Astrovist.

Minu poole pöörduvad sageli tuttavad ja võõrad, kuid sellele nimetusele pretendeerivad inimesed, soovides rääkida minuga kirjandusest. Muidugi on meeldiv, et nad mind eksperdiks peavad, kuid asjaolu, et ma kirjutan, ei tee mind selle ala asjatundjaks. Ei, arusaadavalt on meil kõigil oma maitsed ja ettekujutused, kuid see ei tähenda sugugi, et kui mulle näiteks miski ei meeldi, aga kellelegi neist minu poole pöörduvatest inimestest meeldib, siis olen mina paljulugunud erudiit, nemad aga sitalabidad. Ei. Need on lihtsalt erinevate inimeste erinevad maitsed. Astrovi puhul oli kõik sootuks teisiti.

Arvan, et esimesena rääkis mulle Astrovist Karina, mu semu Pilipenko naine. Pilipenko ise on kunstnik, Eesti jaoks tüüpiline kitsastes ringides laialt tuntud tegelane. Arvan, et kui ta pingutaks rohkem, laiskleks ja prokrastineeriks vähem, siis kasvaks tema tunnus kordades ning koos sellega ka tulu, mida ta oma loominguga teenib. Natuke promomist, natuke rohkem usutlusi ja kõik oleks tal olemas. Kuid jutt ei ole temast. Tema naine Karina on hoopis teine tubakas, nagu öeldakse. Tema naine Karina osales umbes kõigil pealinna kultuuriüritustel, ise justkui midagi konkreetset tege-mata. Ent ma ei ole siin päris õiglane, tema naine Karina kulutas üsna palju aega korralduslikule ja valgustuslikule tegevusele just nimelt kulturka-sfääris ning teadis umbes kõike ja umbes kõigi kohta, kes selles riigis kultuurivagu ajasid, sõltumata nende konkreetsest tegevuspöllust. Ja valgustas sageli mindki, sedasi mööda-minnes, umbes et „sa ju tunnend sellist Saša Pepeljajevit“ või „noh, Marina Kulliga oled sa kindlasti tuttav“. Ta kas trollis või siis oli tõega arvamisel, et ma pean kõiki tundma. Mina aga istun oma ebaselgest materjalist tornis, äh, isegi mitte tornis, seal on olemas nii

aknad kui kõik vajalik, lihtsalt tuleb ennast kokku võtta ja aeg-ajalt välja küünituda, teha vähemalt nägu, et inimesed sind huvitavad. Siis ei tule ka neid kahtlusi, et sind tühistatakse, eiratakse ja hoitakse infosulus, ja mingi FOMO ei jõua ka areneda.

Ja nõnda siis võeti tema naine Karina kord ühe venekeelse kultuuriväljaande toimetusse ning tänu kaasasündinud kirjaoskusele ja peatoimetaja meelest normaalsele maitsele pandi seal lugema avaldamiseks pakutavaid käsikirju. Tema muudkui luges ja kord siis ütleb mulle:

„Kas sa sellisest nagu Astrov oled kuulnud?“

Ei olnud ma mingist Astrovist essugi kuulnud. Kesse veel on, küsin.

„Kirjanik,“ vastab mu semu naine Karina. „Läheb praegu miskipärast hoogsalt ülesmäge. Teda on hakatud igal pool avaldama ja igatepidi haipima. Krasnohorkina kiidab teda väga, aga tõlgib Ülle Laur ise.“

Ülle Laur oli Karina silmis vääramatu autoriteet, Ülle Laur oli tema jaoks peamine tõlkija venest eesti keelde. Mind näituseks ei ole Ülle kunagi tõlkinud, kuid mööname, Karina jaoks ei omanud see mingit tähtsust. Kui Ülle võtab kedagi tõlkida, siis võib kindel olla (või arvas niimoodi Karina), et tegemist on väärt kirjanikuga, kultusliku või äärmisel juhul menuka autoriga.

Krasnohorkina aga on, kui kasutada Goška ütlust, lugulaul omaette. Ainult et Goška ei öelnud „omaette“, ta ütles lihtsalt „lugulaul“, seda enam et Krasnohorkinat ei saa nimetada „omaette“ olevaks, tal on veel ka Krasnohorkin, tema mees, ja veel on Suškov, õpilane ja protežee, igavene poiss, juba vast neljakümneviiene.

Krasnohorkina oli samuti pedas meie õppejõud. Ainult et mitte meil, selles mõttes, et mitte minul, minule ei ole ta õnneks kunagi midagi andnud. Või siis kahjuks, kes seda teab. Ma olin oma inglise kateedris mõnevõrra hermeetiline, nagu parimates kateedriga samanimelistes kriminullides, ning võisin Goška, Johni ja Terentiga

arutada ainult mõnesid ühiseid õppejõude, selliseid nagu Douglase-tädi, Krantz või tema vene kolleeg Sutšanski. No oli inimesel selline litalik* perekonnanimi, mis parata. Nagu filosoofile kohane, ei hābenenud Sutšanski oma perekonnanime mitte üks raas. Pobises oma loenguid osalt nagu Krantzki endale habemesse ega tundnud ümberringi toimuva vastu suuremat huvi. Sutšanski loengud olid esimesel kursusel, siis ma tohtisin veel ametlikult käia venekeelsetes tundides, ühendrühmas, isegi mitte ei tohtinud, vaid see oli kuidagi sedasi otsesõnu tunniplaanis kirjas. Eestlased vasakule, venelased paremale. Või vastupidi. Sutšanski loengutes panin ma esimest korda tähele Maša Dobrohhotovat, kellesse hiljem nende ja arvatavasti vist ka psühholoogia loengute tulemusel armusin täiega āra. Ilmselt sealsamas sain ka nende kolmea tuttavaks. Kas seal või psühholoogias, muud varianti polnud, Douglase-tädi tuli meil juba hiljem, kolmandal kursusel.

Me käisime suitsunurgas – olin just hakanud suitsetama – ning Goška, John ja Terenti arutasid kõik vahetunnid järjepanu oma teisi õppejõude, neid, kes õpetasid neid vene filoloogias, ja nende arutelude järgi otsustades olid need õppejõud üks värvikam kui teine. Üks tavatses tunnis pikalt mõmiseda, teine kirjeldas põhjalikult akna taga toimuvat, näiteks töömeeste askeldamist kõrvalkorpuse katusel, kolmas üritas pidada loenguid värsivormis. Krasnohorkinast ei rāākinud nad midagi. Mitte et „midagi niisugust“, vaid üldse mitte midagi. Ma teadsin, et ta oli neil kas õppetooli juhataja või asejuht, ja see oligi kõik. Tundub, et tol hetkel ikka asejuht.

Alles tükk aega hiljem, nüüd juba kümmekond aastat tagasi kerkis ta järsku pisut arusaamatul moel esile kaheldamatu autoriteedina kõiges, mis puutub nõndanimetatud eestivene kultuuri küsimustesse, iseāranis selle kirjanduslikku segmenti. Ja igaūhele, kes üritanuks tema kompetentsis kahelda, pisteti nina alla – ütleme, mitte tema enese, vaid sellesama Suškovi poolt, aga eks seal oli veel

* сучка - vene k lita, emane koer

teatud seltskond tulekumardajaid – neli või viis monograafiat Juri Tõnjanovist, mis ta oli oma akadeemilise elu ja karjääri jook-sul kokku pannud ja välja andnud. Meie riigis, hõiskas Suškov vai-mustusega, silmad taeva poole, elab ajaloo suurim tõnjanovist! Või tõnjanovoloog, ma ei mäleta täpset terminit. Meile on osaks lange-nud au, kilkas Suškov, olla tema kaasaegsed!

„See on veider,“ ütles mulle mu semu naine Karina. „See Astrov ei oska üldse kirjutada. Ta on igav, harimatu, üksluine ja andetu.“

See oli samuti väga imelik. Karina rääkis ülimalt harva kellestki halvustavalt. Tavaliselt püüdis ta leida head või andesädet isegi sealt, kus sellest va heast polnud varjugi. Eks ma siis hakkasin muidugi uurima ja tekstidega tutvuma. Tekkis huvi.

Ja nüüd siis tuli ka John sama jutuga.

„Mul on ambitsioonikas plaan,“ teatas mulle John. „Tahan välja uurida, kes varjab end pseudonüümi Astrov taga.“

Küsisin, miks ta arvab, et see on varjunimi. John seletas mulle, et see on kohe kindlasti varjunimi, et autor ise, kes ta ka ei oleks, ei varja, et see on pseudonüüm, kuid kas põhimõttest või haibi huvi-des või siis mingil muul põhjusel ei paljasta oma tegelikku nime.

„Ta ei ole see, mis sina,“ pilgutas John silma. „Sa kirjutad nagu ka varjunime all, kuid see on avalik saladus, kõik teavad, kes sa oled, siin ei ole mingit intriigi ja arusaamatu, milleks see kõik.“

„Noh, ega siis kohe saadud teada.“

„Aga saadi ju.“

„Sest ma ei viitsinud enam vastu ajada.“

„Hoopis praegu ajad sa vastu.“

Aga tühja minust, ega me tulnud minust rääkima.

Ma küsisin, mis selle Astroviga valesti on, reetmata esialgu Johnile hävitavat hinnangut, mille mu semu naine Karina oli auto-rile andnud.

„Umbes-täpselt kõik,“ kõõritas John mu poole. „Vaata, ma loen ette.“

Ta luges mulle ette väikese lõigu tegelastest, kes „armatsesid nende kohal sajandite mäluga sahanud puude all“ ja „sulased kokku ihuvärvi kägaraks, millesse tungisid aastatuhandete vältel maha langenud okkad, tungisid senikaua, kuni ei suutnud enam vahet teha, kes on kes, kus asub andev meespool ja kus vastu võttev naispool“. Mnjaa, avaldas muljet tõesti.

„Miks sa arvad, et mina suudan kindlaks teha, kes see on?“

„Noh, sa kirjutad ja tiirled nendes ringkondades, pealegi on siin oluline *background*.“

Nojah, tiirlen mõnikord, tal oli õigus. Mitte et kuidagi pidevalt või sihikindlalt, kuid tiirlen, siin polnud vaielda midagi. Küsisin ka *background*'i kohta. John ütles, et ühes oma varajases intervjuus lobises Astrov välja, et õppis pedas. Ja oli mingitel kaudsetel andmetel umbes sama vana kui meie, pluss-miinus.

„Pealegi, sa ju tead, teda upitab Krasnohorkina. Upitab lausa nagu oma lapsukest, sedasi tõsiselt. Ja mulle tundub, et Krasnohorkina ei hakkaks upitama kedagi, kes poleks moel või teisel pedaga seotud. Nii et siin kõik klappib.“

Ma ei hakanud Johnilt küsima, kuidas ta praegu Krasnohorkinasse suhtub. Mul ei ole niigi ülemäära palju sõpru ja ma ei taha riskida sellega, et nende arv väheneb veelgi. Vastasin talle ebamäärase mühatusega.

„Järelikult,“ resümeeris John, „meie sinuga tunneme teda raudselt.“

Ta pakkus välja sellise skeemi, et mina hakkan tegelema tekstooloogilise analüüsiga (just nagu ma jagaks seda värki), tema aga, John, aitab vajadusel mind ajakirjanduslike jõududega. Sidemete, kontaktide, oskusega inimestel keelepaelu valla päästa.

Ma mõtlesin veidi ja jäin nõusse. Mitte niivõrd soovist kedagi valge ette tuua, kuivõrd uudishimust. Kui Johnil on õigus ja see on tõesti keegi nende hulgast, kes õppis pluss-miinus meie paralleelis, siis oleks jube huvitav välja raalida, kes see on. Noh, lihtsalt sellel kaalutlusel, et kes mul tol ajal märkamata jäi. Olen alati

püüdnud vaadelda inimesi umbes sellisest vaatenurgast, et milleks nad suutelised on, ja tollal mind ümbritsenud tudengites ei paistnud kirjaniku-materjali kelleski olevat. Ma teadsin, et Goška kirjutas luuletusi – kes siis poleks tol ajal kirjutanud – ja ta isegi näitas mulle neid, kuid need värsid olid isegi Krasnohorkina jaoks liiga saamatud, isegi arvestades tema superpatriootlikku peda-lembust. Oli muidugi Volossov, kelle kohta me kõik teadsime, et ta oli kirjutanud filosoofilise traktaadi ja ajakirjandus tõstis teda kilbile kui Eesti sõna maailmale, kui kahekümne esimese sajandi mõtlejat ja nõnda edasi. Ja Volossov seadis end avalikku teadvusse mõnusasti sisse natuke nagu poolmüütilise olendina, kes oli selle traktaadi kirjutanud kusagil Alicante lähedastes metsades, peaaegu et sita sees ja prügimäel, kuulutas sealt kaunis vigurliku ja mõnikord pehme keelega vägevaid tõdesid. Mitte selles mõttes, et ta oleks seal miskit manustanud, ehkki ma ei ole ju kursis, kuidas ma võiksin kursis olla, tolleks hetkeks polnud me juba oma kuus aastat suhelnud, vaid selles mõttes, et tema oopus oli kohati puine ja tähenduste juurde tuli läbi struktuuride murda.

„Äkki on see Igor?“ küsisin Johnilt, püüdes ülesannet meile maksimaalselt lihtsaks teha.

„Kahtlen sügavalt. Millal ta oleks jõudnud? Ta ju pani üsna varsti pärast seda oma sulesünnitist kõrvad pea alla. Me teaksime, kui ta oleks veel miskit kirjutanud.“

Tema surma teatavaks saamisest peale, õigemini juba surnud Volossovi riigi kultuuriruumi ilmumisest peale on temast kirjutatud palju rohkem kui minust, teda on kordades rohkem uuritud. Kas oli siin surm päästikuks või siis kõik leiavadki tema traktaadist seda miskit või siis teen mina kadedusest mõistmatu näo. Keegi presidentidest, kas Ilves või juba Kaljulaid, olevat isegi talle eriliste teenete eest postuumselt kodakondsuse andnud. Ütleme, minul oli see niigi, kuid arvan, et kui poleks äkki olnud, siis tühjagi oleks keegi mulle seda niisama heast peast andnud.